

יום א' ד' שבט תשע"ו

באר הגולה 222

הלכות קריאת שמע סימן עט

עט מי שגזדמן לו צוואה בשעת קריאה, ובו ט' סעיפים:

א היתה (א) צוואת אדם מאחריו, צריך להרחיק (ב) *ארבע אמות ממקום שפלה הריח. באפלו אם יש

א ברכות כ"ה וקרב
חפזא כר"ף ורבו
יתה וקראיש
והרשבי"ב הו"א
מהר"א דירושלמי אפלו בלילה

באר הגולה

משנה ברורה

על הבליעה בקרקע בכדי לגמור כל התפלה, נראה לי דאפשר דאין צריך לחזור לראש^(א) וכי בדיעבד יש לסמוך על דעת הרשב"א והתוספות ברכות כ"ב צמוד ב דבור המתחיל ממחין, דסבירא להו דאין צריך להרחיק כלל בין שפכו הוא עומד בתפלה, ואס"פ לא היה אז אנוס, אם לא שפסקה עד שיקלו המים לכד היה השער כדי לגמל פלה. ועין בבאור הלכה ורקמן בסימן צ סעיף כו במשנה ברורה שם. ומי שיש לו חלי הטטפטף ממנו תמיד מירגלים, עין לקמן סימן פ במשנה ברורה:

א (א) צוואת אדם. אפלו אין מגיע ממנה ריח רע^(א). ועין לקמן סימן פב: (ב) ארבע אמות וכו'. (ה) דחיתו "והיה מחניף קרוש", וקבלו חז"ל שמתנה

אעתיק בבאן הקדמה לסימן זה, ועקרה הוא מלשון הפריימגדים בסימן זה ובשאר מקומות, ולפעמים בשני לשון קצת כדי שיבאר היטב. אף באניה מקומות ברורי הדבר, שיהיה מסכמת לדינא גם לפי שארי פוסקים אחרונים:

טפחים חשיבה מחצה להסיר קנגד^(א) אבל לא כנגד האויר, עין שם. עוד קרב הפריימגדים: אם צוואה בחינן ורואה תוף הסלון וכוונתו, שרי לכלי עלמא, שברי מחצה זכויות מסקנת בעיניהם. ואפלו רש"בא ב' קצפים ב דאוסר ברשות אחרת כשרואה אותה, מכל מקום כשיש מחצת זכויות שרי: השלישי. צוואה במים לא כסרי^(א): אף על"ג דלגבי ערוה הוי כסרי, כבסימן עד סעיף קטן ח במגן אברהם, בצוואה לא, כבסימן עו מגן אברהם סעיף קטן ט, דחיתו "וכסית" ונאי לאו כסרי מקרי, מה שאין בן לגבי גלוי ערוה: השביעי. ריח רע שיש לו עקר הוי בצוואה מן התורה, על כן צריך להתרחק מלאחריו ד' אמות ממקום שפלה הריח, ואב קרא חוזר וקורא. אף לענין זה קיל מצוואה, דאם היא בתוך אחר, אף דלא מהני הפסק לריח רע מכל מקום הרחקה ד' אמות ממקום שפלה הריח אין צריך, רק כל שאין מגיע לו הריח רע מחר, ואף אם בתוך שהוא שם הגיע הריח רע, מכל מקום בין שול לא הגיע מחר, ואם מגיע לו הריח רע, אסור בזה רק מדרבנן, דהוא חשוב רק כריח רע שאין לו עקר דאסורו רק מדרבנן ויכול לקמן [פסק כאלה בזה ופרישה ולא פלכוש, וכן העמית הדוכה"ס חיים לתלכה. אמנם מדברי הג"א בבאורו על סעיף ב, דבור המתחיל להראש וכו', משמע דסובר פלכוש דאף בהפסק רשות בעינן ד' אמות ממקום שפלה הריח, וכן העמית חיי"אדם קלל ג דין כב. אחר כך מצאתי בפריימגדים גופא באש"ל אברהם אות יא וטו וכו' שגזדמן לימור דמקשה והפסקת רשות, אף על פירכין בעינן ד' אמות ממקום שפלה הריח, ולכסוף נשאר בצריך עיון. וגם לענין מקשה סוחר הפריימגדים את עצמו ומשוער שחוזר ב, דבסימן עו אורא באש"ל אברהם משמע דסוחר בהרש"בא דמקשה מקרי ריח רע שאין לו עקר, ואין צריך רק עד מקום שיקלה הריח, ובסוף סימן זה במשפחות נזכר חזר בו ונשאר בצריך עיון, וכן בבאור הג"א הנ"ל משמע דזה חשיב ריח רע שיש לו עקר ואף לא אכין מה שנחב: וכמו שכתב הרשב"א, הלא הרשב"א כתב דמקשה מקרי ריח רע שאין לו עקר, וכן בחיי"אדם דין הנ"ל, ודבריהם חיים דין כט משמע גם"כ שפוסק שהרוח דמקשה מקרי ריח רע שיש לו עקר, וכן בספר האשכול גם"כ דעתו [נ]: השמיני. צוואה עוברת ואין עומד בפלגו, גם"כ הוא דין תורה, כן משמע בגמרא, ופסק השלחן ערוך בע"ז סעיף ג דלפניו כמלא עיניו ולאחריו ד' אמות. והמרמב"ם משמע, והס"ח פסק בן, דאף מלפניו די ב' אמות^(א): השביעי. מירגלים, מן התורה אסור רק נגד העמוד, הא שותת וכל"שפן מארעא, מדרבנן^(א), מכל מקום צריך להרחיק ממירגלים כמלא עיניו לפניו, ולאחריו ד' אמות; וכל זה כשאין מסריחין, הא כשמסריחין, מדין תורה אסור: השביעי. אשפה שריח רע ונבלה שמשפחת וכל דבר ביצא כזה, דינו כצוואה ומן התורה אסור ואף דבפריימגדים לא נזכר רק סתם אשפה ונבלה וכל דבר המסריח, מכל מקום ידוע למעשה היטב בהלכה זו דסתם אשפה אינו בכלל זה, רק כשידוע שריחה רע, דאי לא הכי אסורו רק מוטם דסתם יש בה צוואה ממירגלים, אבל כשידוע שאין בה אין צריך להרחיק, וכן בכל דבר המסריח אינה רק כשהוא ביצא כאלו שריח רע שולח חזק ואין צורך לפסק מהרה, וכפי הסכנת המגן אברהם סעיף קטן יג, הא לא הכי אין צריך להרחיק רק עד שיקלה הריח, כן נראה לענין דעתו. והוא הדין עבית של מירגלים ונרף של ריח מן התורה אסור. ולענין צוואה במקשה וכו', באר בסוף הסימן. וריח רע שאין לו עקר, אסור רק מדרבנן, כן מבאר בלקוטי הרמב"ם וכו' וכו'. עין בסוף הסימן, ומקשה וריחו נזף, עין לעיל באור ז:

* ארבע אמות ממקום שפלה הריח. עין בנשמת אדם קלל ג שכתב, דמקום שפלה הריח הוא רק מדרבנן, על"כ בדיעבד אין חזר ומתפלל, עין שם; ומבואר ופריימגדים

המדברי הג"א בסימן צ סעיף כו משמע דבדיעבד חזר לראש בתפלה על ידי שהיה, עין בפריימגדים שם דח"ל על עקר דין המסריח: ואף דאין לסמוך עליו, כמו שכתבנו מקדם, מכל מקום בדיעבד לענין לחזור לראש צריך עיון. אחר דעת הרשב"א והתוספות להקל להתחיל שלא להרחיק באמצע תפלה, ואס"פ כן לא היה אז אנוס. ואפשר דמכל מקום יש לחזור מטעם דבלאו הכי דעת הר"ף והרמב"ם דבתפלה חזר אף בלא אנוס, וכמו שכתב המגן אברהם בעין זה בסימן טה סעיף קטן ב, עין שם:

א (א) צוואת אדם. אפלו אין מגיע ממנה ריח רע^(א). ועין לקמן סימן פב: (ב) ארבע אמות וכו'. (ה) דחיתו "והיה מחניף קרוש", וקבלו חז"ל שמתנה

וזה לשונו: בטרם שגבא לבאר פה בסימן זה ובשאר מקומות העקרים מענינים אלו, אע"פ כאן הקדמה הכוללת הנזכר מאד לידע אותה, והוא: דע, שהדין צוואה נחלק לשערה דברים: (א) צוואה מלאחריו ומצדדים. (ב) לפניו. (ג) במקום גבוה עשרה או נמוך עשרה. (ד) צוואה בתוך אחר יפתח פתחו. (ה) צוואה בעש"א: (ו) צוואה במים. (ז) ריח רע עקר. (ח) צוואה עוברת. (ט) דין מירגלים ועבית ונרף של ריח. (י) אשפה וצוואה בהמה:

א. צוואה מאחריו או מן הצדדין תוף ארבע אמות, אסור מן התורה לקרוא קריאת שמע ולהתפלל ולדבר דבר תורה ואו לבקר שום ברכה, הרמב"ם בליקוטיו, משום שנאמר "והיה מחניף קרוש", וכל תוף ארבע אמות תננה של אדם הוא. ואם קרא במקום שראוי להסתפק ואחר כך מצא, חזר וקרא^(א), כמו שכתבנו בסוף סימן ע, עין שם: ב. צוואה מלפניו, מרחיק מלא עיניו. ופליגי בזה הר"א"ש והרשב"א: הרשב"א סובר דלא ידעא כן ערוה דבר קאי נמי אצוואה: ולפי זה יש חמרא, דאפלו בתוך אחר, כל שרואה אותה אסור מן התורה כמו בערוה, וקלא אלכא ורש"בא, דחזי' לארבע אמות, אף שהוא בתוך כמלא עיניו, הרורו מחר^(א) כמו פקדונו. והר"א"ש סבירא לה דלא ידעא ד"לא יראה" קאי רק אערוה ולא אצוואה, וכצוואה ליכא רק אסור משום "מחניף קרוש". אס"פ קלא להר"א"ש, דבתוך אחר אף על"פ שרואה אותה מחר, משמע דגלי קרא דברשות אחרת לא מחניף הוא; ומה דאסור בתוך (אחר) ואחר^(א) לפניו כמלא עיניו הוא או משמע אסור דרבנן, או גם מן התורה, דכל שרואה אותה לפניו כמלא עיניו, בכלל תננה הוא אסור. ולפי זה איכא חמרא להר"א"ש, דכמלא עיניו אסור אף בהתורה מדרבנן, או מדרבנן, דמלא עיניו מקום תננה היא. ולפי מה שכתוב בפריימגדים, הובא במשפחות נזכר שם, לא יהיה בזה חמרא להר"א"ש, והנה המשפחות נזכר כתב שם עוד נפקא מנה בין הר"א"ש להרשב"א וזהו מקום בסימן פא אות ד באש"ל אברהם, ולכן לא העסקתי: ג. צוואה במקום גבוה עשרה או נמוך עשרה, הדין רשות אחרת. להר"א"ש, אפלו רואה שרי, דלאו ד"לא יראה" לא קאי עולה, ולהרשב"א אסור פנוך לעיר, ולכלי עלמא מהני בזה עצמת עינים כיון שהיה ברשות אחר, כן כתב המשפחות נזכר וסתם פה כהמגן אברהם סעיף קטן ח, ושם חזר מזה ומשמע דדעתו להחמיר. ובמקום היחיד יש להקל ודח"ח. ואם צריך שיהיה רחב ארבעה, וכתבנו בפנים אם ירצה השם: ד. צוואה בתוך אחר ופתח פתוח, או צוואה לפני הפתח אף על"פ שרואה אותה, להר"א"ש שרי ואף בליכא דלת, דלאו ד"לא יראה" לא קאי כהנא נזכר, ולא גזע ממה שכתבנו באור ג, ולהרשב"א אסור. ואפשר דבזה דלת, גם להרשב"א מקרי משמע דפתח פתוח פנוך דמי, עין שם, אף מדברי השלחן ערוך לא משמע כמי, כמו שכתב המשפחות נזכר בעצמו, וכל כל האחרונים סתמו בזה ולא חלקו: ה. צוואה בעש"א מחר, דבכסוי תלוא וקנא^(א). ומשמע מפורש רש"י ותרמב"ם, דאפלו אם אין הצוואה מקשה כלל רק מחצת זכויות מסקנת בעיניהם, זו היא הכסוי, ולא דוקא שכתב הצוואה מכל צדדין. ואפלו להס"ח, הביאו שם סעיף קטן ג, דמקום גבוה עיניו "טפחים על ריח ד' טפחים על ד' טפחים, במחצה לא בעינן זה, וכל שיש הפסק בינו לצוואה שרי^(א) וזהו הכסוי ונדרבנן פשוטים מאד. וצריך עיון על האלה בזה בסימן פז שכתב שם לענין כשה גבוה עשרה שמשפחת בינו לצוואה, דבעינן שיהא חוצצת מניעות לארץ מכל הצדדים, דלפי דברי הפריימגדים הנ"ל פשוט הוא דלא בעינן רק דבר המפסיק בינו לצוואה, וצריך עיון^(א). וזהו, שחזר רחב המחצה לא נזכר הפריימגדים מאומה, ועין סימן פז במגן אברהם סעיף קטן ד, דאם המחצה בפניה, בעינן שתהא חוצצת מכלל לכתל, עין שם, ואם בשניה, לא נזכר שערות. ועין בנשמת אדם קלל ג שהאריך בזה דעתו, דכל שהיה רחב ארבעה

שער הציון

(ב) לבוש ופריימגדים:

הלכות קריאת שמע סימן עט

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ב]

וקבלו חז"ל שפתינה של אדם הוא ד' אמות⁽¹¹⁾.

(11) וביאר הלבוש (כ"א) שכיון שארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום, כגון לענין מציאה או גט או שבת, על כן הן נחשבות כביתו ורשותו שהוא חונה בהם. יבטעם שיעור זה כתב השו"ע הרב (ס"א), שארבע אמות הן מקומו של אדם כשישכב יפשוט ידיו ורגליו.

[משנ"ב ס"ק ה]

כתב המגן אברהם דרינו קלפניו, ואלוהי רבה כתב דרינו⁽¹²⁾ קמן הצדיק וסגי בד' אמות⁽¹³⁾.

(12) ולגבי צוואה עוברת, כתב בביה"ל לעיל (סי' עו ס"א ד"ה העבירו) שבצירוף דעת הפוסקים שצוואה עוברת דינה קל יותר, יש להקל בצדדים שלפניו כדעת הא"ר.

(13) ולענין צדדים שלפניו, הביא לקמן (סי' קב ס"ק טז) שנחלקו המג"א והא"ר בדין זה, שדעת המג"א שאף בהם אסור לעבור ולעמוד לפני הכותל, ואילו דעת הא"ר שכיון שאינם ממש לפניו, מותר לעבור ולעמוד בהם לפני המתפלל. אך לא הביא שם את דברי החיי אדם שמה שרואה בלא הטיית הראש לצדדין לכל הדעות נחשב כלפניו.

[משנ"ב שם]

דצריך לזהר מאד בפשע קדוש לבנה ברחובות⁽¹⁴⁾ וכו', עליו הפתח אומר "ובדבר הזה תאריכו ימים"⁽¹⁵⁾.

(14) ומשום כך כתב לקמן (סי' תכו ס"ק כא) שמי שאינו יכול לקדש את הלבנה בחוץ מחמת שהמקום אינו נקי, יקדש בביתו דרך חלון.

(15) ואם אינו נזהר בכך, כתבו הגר"א (אמרי נועם ברכות כד, ב ד"ה כי) והשו"ע הרב (סי' פה ס"א) שנענש בכרת, ועליו הכתוב אומר (במדבר טו לא) "כי דבר ה' בזה וגו' הכרת תכרת". ובביה"ל לקמן (סי' פג ס"ה ד"ה אין) הוסיף שראה במי שולזל והיה לו חדר מיוחד להתפנות בו והיה ריח רע בכל החדר, ושם קבע את ספריו, שנענש שבו יצא לתרבות רעה ובכך התחלל גופו על הבריות.

[משנ"ב ס"ק ז]

דהני קאלו מתפלל כל אחד עתה לעצמו⁽¹⁶⁾ וכו', לעניות אמן על

ברכת השליח צבור, ואסור להיות צוה לפרני⁽¹⁷⁾.

(16) וכן לענין העומד כנגד ערוה, כתב לעיל (סי' עה ס"ק כט) שאין חבירו יכול להוציאו מדין 'שומע כעונה', כיון שאינו יכול לענות בעצמו. אמנם לענין הנצרך לנקביו, הסתפק בביה"ל לקמן (סי' קד ס"ז ד"ה ויהיה) אם יכול חבירו להוציאו מדין 'שומע כעונה', כיון שלמנהגינו 'שומע כעונה' לא נחשב כדיבור ממש, עיין שם.

(17) ולענין ציבור שהתפללו במקום שיש לחוש בו לצוואה ולאחר חזרת הש"ץ מצאו שם צוואה, כתב בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' ט) שיחזור הש"ץ מיד ויתפלל שוב בקול רם והציבור יתפללו עמו.

[משנ"ב שם]

וכן בברכת קריאת שמע⁽¹⁸⁾.

(18) ואם שהה כדי לגמור מתחילת 'יצר אור' עד 'גאל ישראל', כתב לעיל (סי' סה ס"ק ה) שיחזור מתחילת הברכה.

[משנ"ב ס"ק ח]

יש אומרים שלא יענה אמן פשיש צוה מפסקת ביניהם⁽¹⁹⁾.

(19) וכן אם עבודת כוכבים או עובד כוכבים מפסיקים בינו לבין עשרה אנשים שאומרים קדיש, כתב שם (ס"ק סה) שלא יענה אמן.

[משנ"ב ס"ק יא]

אם שהה רמב"ד על ד' טפחים⁽²⁰⁾ וכו', פי' יש פלגות האחרונים בנה⁽²¹⁾.

(20) שיעור זה הוא רק לגבי צוואה, אבל לגבי מי רגלים, כתב התהלה לדוד (ס"ק א) שכיון שאיסורם רק מדרבנן, יש להקל בהם שאין צריך רוחב ארבעה טפחים.

(21) תחלקו בכך הב"ח והט"ז (ס"ק ג), שדעה הב"ח שצריך שיחיה רחב ארבעה על ארבעה טפחים, כשב שלענין שבת רק כשורחב ארבעה על ארבעה טפחים נחשב לרשות היחיד, אבל הט"ז כתב שאין ראייה משבת, שכן שם צריך להחשיבו כרשות ולכן צריך ארבעה על ארבעה טפחים, אבל כאן די בהפסק, ואין צריך לכך ארבעה על ארבעה טפחים.

יום ב' ח' שבט תשע"ו

קרבן הגולה

ג. וירושלמי ד' ע"ד
ד. רמב"ם פרק ג'
ה. בבלי שם
ו. הראש"ש שם

הלכות קריאת שמע סימן עט

לו חלי שאינו מריח, צריך להרחיק ארבע אמות ממקום שיכלה הריח למי שמריח. *ומלפניו צריך להרחיק (ג) *מלא עיניו. (ד) לאפלו (ה) בלילה *או שהוא סומא (תשובת הרשב"א סי' קסח וב"י בשם הר"י) שאינו רואה אותה, צריך להרחיק עד מקום שאינו יכול לראות ביום. *והוא מצדו (ה) דינו (ו) כמלאחריו: הגה שיליח צבור המתפלל, וצוה בבית הכנסת או בבית שמתפלל שם, אפלו הוא לאחריו בכל הבית, צריך לשחק (ו) *עד שיוציאה, מאחר שמוציא רבים (ז) ידי חובתו, (ח) ואי אפשר שלא יהא אחד מן הקהל *בתוך (ט) ארבע אמות של (א) הצוה (הנהגות מרדכי החדשים פרק מי שמתו). וענין לקמן סוף סימן ז' (וענין לקמן סימן פז בדין צוה בבית): ב (י) היתה (יא) במקום גבוה (ד) עשרה טפחים או נמוך עשרה, 'או שהיתה בבית

באר היטב

אעפ"י שהצוה מפקדת ביניהם ובין הש"ץ וכולים להחזיר פניהם. מיהו כפי"י נה סעיף כ' כתב ד"א ולא יצוה אמן קש"ש צוה מפקדת ביניהם. וכתב ט"ז דבמ"י וכלים שפיר יש להחזיר כשיצוהו כל הקהל מהם ד"א ע"ש, וד"א כתב דאם הוא בפסוקי דזמרה דאיתו מוציא י"ח מחר לש"ץ לומר כדרכו אם הוא חוץ לד"א ממקום שכלה הריח ע"ש: (ז) י' טפחים. והוא דאיתא רחב ד' טפחים על ד' טפחים דהרי מקום חשוב, כ"ח, וט"ז חולק עליו וכו' דאע"פ שאינו נחב ד"ס הרי

באר הלכה

משמע שהוא מדאורחא: * ומלפניו צריך להרחיק וכו'. עין בספר אדם שכתב דלמשכ"א הוא מדאורחא. ד"ל לא יראה כד ערות דבר"י קאי נמי אצוה לדירה, ותלי הפתח בראיה, אבל להרא"ש לא הוי רק מדרבנן. ובפרי"ק מסיק מן המסכת בזה להרא"ש, ומתקן אברהם בסעיף קטן א וכן מהפרי"ד שיש ושארי אחרונים שהובאו באש"ל אברהם סעיף קטן א משמע דאף להרא"ש הוא מדאורחא, ענין שם. ומכל מקום אף אי ניקא להא דאורחא, אין מחבד להתחנך בכמלא עיניו רק אי יבדע שיש שם צוה אף-על-פי שאין רואה אותה בעיניו, מה שאין כן בספק, ויש מחמירין אם הוא מקום שראוי להספק, ענין בזה לקמן סימן פא ובמשנה ברוך שם: * מלא עיניו. ובזה אין צריך ממקום שכלה הריח, אלא כיון שאינו יכול לראותה הרי מחמיר קדוש [הגר"ז]: * או שהוא סומא. פשוט דסומא צריך לשער בכמלא עיניו דאדם בינוני, וישאר אנשים שכלה שאינו רואה, לכאורה צריך כל אחד לשער לפי ראיתו של יום, אם יש לו ראה גדולה או קטנה, וענין. ודע עוד, דלענין צוה לכלי עלמא לא מהני הסתנות פנים לחוד בלא גופו שיהא זה נחשב כמו צוה לאחריו: לא מבני לדעת חס"י וישאר אחרונים לצל בסוף סימן עה דגם בענין לא מהני זה וכל"ש בנצוה, ואפלו לדעת הבית יוסף ולדירה מהני שם חסות פנים לחוד, וכמו שכתב הפרי"ק מדר"י, שאני התם דעצמית עין גס"פ קהני לדירה, מה שאין כן בענינו דעצמית עין וסומא סומא. גם זה אסור. כמבאר להענין שם דלהבית יוסף שקולין הם עצמית עין והסתנות פנים: * עד שיוציאה. ענין במשנה ברוך שם כמלא עיניו דאם עוסק עמה בפסוקי דזמרה; לכאורה הוא הדין אם הש"ץ עוסק בקריאת שמע ובכריכותה אין להשמיך, ודבר אין אנו נוהגין עמה להוציא בזה ידי חובה. ואף אם נדנמן שהוא לאחד בתוך ד' אמותיו, ומחמת זה לא יוכל לגמר הכחות קדם הסתן ולענות אמן על ברכת החזן, מה אכפת להחזן בזה, הלא צריך לאמר הכחות והקריאת שמע בשביל עצמו, ואינו דומה לחזן הש"ץ בנפנו, שעקרה נתקן בשביל הצבור ונדמוך בסימן קד סעיף ד. ואין ראיה מן אברהם למסך משה ונחש וזקא וזקא פסוקי דזמרה, והוא קאי להקדמות שנוהגין להוציא ידי חובה בכרית קריאת שמע, לזה קאמר פסוקי דזמרה, דבזה אין בדרך להוציא ידי חובה, כדמוכח בלשנה ענין שם בדרך וזהו עקר טעם שלו. ואם"כ בנפנו הוא הדין קריאת שמע ובכריתות, וצריך עיון, ולענין מירגלים אם נדנמן בעת קריאת שמע ובכריתות חוץ לד' אמותיו של הש"ץ, צודאי יש לחלל שלא לוודיעו וידלקמה: * בתוך ארבע אמות של הצוה.

אמן, מחר לו לאמר כדרכו, אם הוא חוץ לד' אמותיו ממקום שכלה הריח, ואם הוא בתוך ד' אמותיו צריך לשחק, ואפלו אם שקה כדי לגמר בזה (ו) אינו חוזר רק למקום שפסק, וכן (ז) בבכרית קריאת שמע¹⁸, אבל (ט) בקריאת שמע ובתפלה בלחש, השוהה כדי לגמר בזה (י) נמראש התפלה עד סופה ונהי הצוה בתוך ד' אמותיו, חוזר לראש, ומשערין לפי הקורא: (ח) ואי אפשר. ואם ארע (יא) ששום אדם אינו יושב בתוך ד' אמות של הצוה, מחר להתפלל, ואף-על-פי שהצוה מפקדת ביניהם ובין הש"ץ וכולין להחזיר פניהם כדי שלא יהא לפנייהם, דאסור במלא עיניו. מיהו, בסימן נה סעיף כ' כתב: יש אומרים ולא יצוה אמן קש"ש צוה מפקדת ביניהם¹⁹, וענין שם מה שכתבנו בזה: (ט) ארבע אמות וכו'. ורצה לומר, ממקום שכלה הריח. ואם תינזק השתין מים בבית הכנסת, גס"פן ישחק השליח צבור וימתין עד שיטילו בהן מים או יכסוהו או ירחיקו: כל הקהל מהן (י) ד' אמות ט"ז ופמ"ג ודח"ח. וענין מה שכתבנו בבאר הלכה, דאם המיידיגלים היו חוץ לד' אמות של הש"ץ, אפשר דיש לסמוך על סברת המקלים שאין צריך להודיעו; ומכל מקום יראה הקהל להתרחק או לכסות או להטיל מים, דאי לא הכי לא יוכלו לענות אמן: ב (י) היתה וכו'. והוא הדין להפך, (יג) אם הוא היה עומד על המקום הגבוה והצוה מנח למטה בארץ. וענין לקמן סימן פז במשנה ברוך שם אין אם היה שוכב על מטה גבוה עשרה ותחתיה או לפניו עומד גרף של רעי, ועוד ענינים השונים לסעיף זה: (יא) במקום גבוה וכו'. וגם שהוא רחב ד' על ד' טפחים²⁰; דהרי מקום חשוב. ובדעבד אם לא היה רחב ד' על ד', גס"פן אינו צריך לחזר ולהתפלל רק בתורת נדבה, כי יש פלגת האחרונים בזה²¹ [דה"ח]:

שער הציון

(ב) ט"ז וענין פרי"ק: (ג) אחרונים: (ד) פרי"ק אברהם נשאר בזה בצריך עיון: (ה) עלתמיד ואלהיה ובה: (ו) מן אברהם: (ז) בסימן נג במגן אברהם: (ח) לצל בסימן סה במשנה ברוך שם ובבאר הלכה ע"ש: (ט) דרך החיים: (י) בסימן סה ע"ש: (יא) מן אברהם: (יב) ונראה לי דאף אם מסיקים בין הקהל והש"ץ אין לחש בזה לבחמיר בהשאימרים דסימן נה סעיף כ'. והקדוה אלי דגם השאימרים העיל מודים, וכמו שכתבתי בבאר הלכה שם: (יג) מייאדם ומאמר"ק רכ"ב:

יש להחזיר לעשות לו בגד סביב אברו וסבבדים העלונים יהיו נקיים, ונקנס לבח"כ ונתפלל ובשעת השפת מירגלים נסיק ואח"כ נתפלל, ונזקא שלא הצטרף בשעה שהתחיל להתפלל ואעפ"י שידע שבתוך תפלתו יצטרף לטפס, תשובת רמ"א סימן צח, מ"א: (ב) בלילה. דבענין מחנך קדוש, אבל בענין בראיה חליא מלתא, ע"ל סי' עה סעיף ו וענין ב"ח ודו"ק: (ג) כמלאחריו. וצדדין שלפניו כלפניו דמי, מ"א: (ג) הצוה. משמע דאם שום אדם אינו יושב בתוך ד"א של הצוה מחר להתפלל

משנה ברוך

של אדם הוא ד' אמות¹¹, ואם יצוה בית רע מהצוה בתוך ד' אמותיו הרי אין כל מקום חסותו בקדושה: (ג) מלא עיניו. עין בפרי"ק מדר"י שכתב, דלמשכ"א דוקא דבור אסור בתוך כמלא עיניו, אבל להחזיר בדבר"י הורה מחר אם הוא חוץ לד' אמות ממקום שכלה הריח; ולהרא"ש יש לענין בזה, דאפשר דאסור מן החובה או מדרבנן, ענין שם: (ד) אפלו בלילה. על-כן (ז) אסור לאמר אפלו בלילה קריאת שמע או שאר כל דבר שבתפלה לפני הבתים, כי דרך להיות שם צוה, וכל"ש בזה: (ה) דינו כמלאחריו. ומכל מקום להתפלה (ג) וזהו לילה כדי שיהיה הצוה מלאחריו, ואז סגי בד' אמות, ואם אי אפשר רק בטרחה ותר, כגי גם לצדדין בד' אמות כמו מלאחריו; והני מלי צדדין ממש, אבל צדדין שלפניו כגון רין שטאקין סרוחים הנמשכים לארץ הרחוב וכהאי [הנא], כתב מהגן אברהם דרינו כלפניו, ואלהיה בזה כתב דרינו¹² כמן הצדדין וסגי בד' אמות¹³. וכתב החי"א דמה שרואה בלא תשית ראשו לצדדין, לכלי עלמא דינו כלפניו. עוד כתב, דצריך לזהר מאד בשעת קדוש לבנה ברחובות¹⁴, ש"רין שטאקין" סרוחים נמשכין לארץ הרחוב מצדדין, שאפלו הם ברחוב ד' אמות הרי נמשכין גם מלפניו ואסור במלא עיניו, וכל"ש בזה שצריך להרחיק ד' אמות ממקום שכלה הריח, ומוטב שלא לקדש כלל. והנהנה מלהפכיר דברי קדושה במקום שאינו נקי, עליו חתוב אומר "ובדבר הזה תאריכו ימים"¹⁵: (ו) עד שיוציאה. ואם על-ידיה שקה השליח צבור כדי לגמר בזה, ולא היה בתוך ד' אמותיו, (ז) לא יחזר לראש: (ז) ידי חובתו. ורצה לומר, דהרי קאלו מתפלל כל אחד עמה לעצמו¹⁶, ואף (ח) דאנן נהגין שכל יחיד ויחיד מתפלל לעצמו, מכל מקום הלא צריך כל יחיד ויחיד לענות אמן על ברכת השליח צבור, ואסור להיות צוה לפניו¹⁷. ואם הש"ץ עוסק עמה בפסוקי דזמרה, דאינו מוציא ידי חובה ואין שם ענינת

הַלְבוֹת קְרִיאת שְׁמַע סִימָן ע"ט

אָדער ווּואָ (יב) בָּבִית (כ) אַחֵר, אָפּלוּ הִפְתָּה פֶּתוּחַ וַיּוֹשֶׁב (ו) (יג) בְּצִדָּה וַרוּאָה אוֹתָהּ, אִם אֵין לָהּ רִיחַ יִכּוּל לִקְרוֹת, דִּכּוֹן שֶׁהִיא בְּרִשּׁוֹת אַחֲרֵת קָרִינָן בָּהּ שִׁפְיָר וְהִיא מִתְנַיֵּף קָדוֹשׁ לְהֵרָא״שׁ, *אָבֵל לְהֵרֶשֶׁב״א (יד) *וּדְקָא בְּשֹׁאֵינוּ (טו) רוּאָה (ו) *אוֹתָהּ. (טז) וְאִם יֵשׁ לָהּ רִיחַ, (יז) *לֹא מִהְיֵי הַפְּסָקָה (יח) *וְלֹא שְׁנוֵי רִשּׁוֹת. ״וַיֵּשׁ אוֹמְרִים, דְּכִי הֵיכִי דִּהִפְסָקָה מוֹעֲלֵת לְצוּאָה עֲצָמָה הֵכִי נִמְי מוֹעֲלֵת לְרִיחַ רַע (יט) *שְׁלֵה: ג ״חֲצֵר קִטְנָה שְׁנִפְרָצָה בְּמִלּוּאָה לְגִדּוּלָה וְהַגְדּוּלָה עוֹדֶפֶת עֲלֶיהָ מִן הַצְּדָדִים, קִטְנָה לֹא חֲשִׁיבָא כְּבִית בְּפִנֵּי עֲצָמָה בִּינּוֹ שְׁנִפְרָצָה בְּמִלּוּאָה לְגִדּוּלָה, אָבֵל הַגְדּוּלָה, בִּינּוֹ שִׁפְתִּילִיָּה עוֹדֶפֶים עַל שֵׁל קִטְנָה מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, חֲשִׁיבָא כְּבִית בְּפִנֵּי עֲצָמָה. הִלְכָּךְ אִם צוּאָה בְּגִדּוּלָה, אֲסוּר לִקְרוֹת בְּקִטְנָה עַד *שִׁיחִיק (כ) בְּשֶׁעוֹר, וְאִם צוּאָה בְּקִטְנָה, מִתֵּר לִקְרוֹת בְּגִדּוּלָה בְּלֹא הִרְחָקָה (כא) *אִם אֵין מִגִּיעַ לוֹ (כב) רִיחַ רַע: ד ״צוּאת פֶּלֶב וְחוֹזֵיר, *אִם נָתַן בָּהֶם עוֹרוֹת, מִרְחִיקִים מֵהֶם כְּמוֹ מִצּוּאת אָדָם, וְאִם לֹאוּ, דִּינָם

פאר הייט

שפיר הפסק ע"ש (יבס) אליהו רבה חולק על ט"ז ופסק כדעת הב"ח וכן
 פסק המבנים ע"ש: (ה) אחר. ר"ל בקדר א': (ו) בצדקה. פי' אצל
 הפתח: (ז) אותה. ונ"ל דאם מעצים עיניו או בלילה שרי בזה לכ"ע,
 מ"א: (ח) שְׁלֵחַ. אם העבירו צוֹאֵה בבית ונִשְׁאָר עֲדֵין בית רע בבית, יש
 להקמיר. מיהו ג"ל דמי שאינו מירם מטר לקרות בנה, מ"א: (ט) ריח
 רע. כל שדרך בני־אדם להצטער מאוחו הריח, כ"מ. ויהי"א בסעיף ב

בְּאוֹר הַלְכָּה

עין במשנה ברורה כמה שכתבנו דהוא הדין אם התינוק השתיין מים וכו'. ובספר מור וקביעה כתב, דאם תינוק השתיין מים בעוד שהשתיין מתפלל בקול רם ואין השתיין יודע, אין להשתיין, ועקר טעמו הוא: כיצד דאסור מירגלים אינו אלא מדרבנן, מפני כבוד העבד ראוי להעמיד על דיו-תורה. ובאמת קשה לדחות בזה כל התירושים שלא הופירו סבא זו, משמע דלא סביא להו, אם לא שהמירגלים הוא מאיזה חולה המטפס לאנסו, שבנדאי יש לזהר שלא לגלות, שלא לבישו. ומכל מקום אם הוא חוצץ לד' אמותיו של השתיין, לפי מה שאין אנו נוהגין היום לצאת בתפלת השתיין, אפשר דיש לסמוך להקל במירגלים שלא להודיע להשתיין להשתיין. ואם היה המירגלים בתוך ד' אמותיו של השתיין, ועד שהביאו מים להטיל בזה שנה כדי לגמר כל התפלה, אי צריך לחזור לראש בשביל זה, עין לעיל בסיומן עה בבאר הלכה: * **אבל להרשק"א וכו'.** בבית יוסף משמע דלעקר הלכה תפסין כהרא"ש, וכן כתב העלה תמדי, ומדברי השלחן ערוך משמע שמעבד יותר להרשק"א, כן פסק הפריימגדים בשם הנחלת צבי וכן כתב אליה רבה. ובמח"א משמע דהוא ספקא דדינא, וכן נקטו: * **דוקא כשאני רואה.** והנהר דמח"א פליגי, דכיון ונפקא לי רב מילא "יראה" לא חמיר מנגד ערונה דקמאן על דהנהרין מטר (פמ"ד וכו') א: * **אותה.** עין במשנה ברורה שכתבנו דאם מעצים עיניו או בלילה, שרי בזה לכלי עצמא, אין בזה ההגדר אברהם, וטעמו, דכיון שהוא ברשות בפני עצמו ואינו רואה להקדא, אין כאן משום "מתקד קדוש" ולא משום "ולא יראה כף ערות דבר". ובפריימגדים הקשה על דינו, לפי מה שכתבנו לעיל בסוף סימן עה מסקנת האחרונים לענין אסור ערוה, דאפלו בעוצם עיניו אית בה גס"בן משום "ולא יראה כף" וגו', הוא הדין דאפלו בענינו יש להחמיר בזה, ולא שרי אלא כשאני יכול לראות הצואה מחמת גבהו או עמקו. אמנם לפי מה שמעבד הפריימגדים בסיומן עה, דאפלו בערוה גופא אם הוא ברשות אחרת מטר לכלי עצמא בעוצם עיניו, אין כאן שום קצא, על-כן יש להקל בשעת הדחק, ובלאו הכי הלא הרבה תופסין כהרא"ש והרי ספק-ספקא, וכן כתב הנהר-החיים. והנה כשהוא מתפלל, וחזיר עובר לפני החלון הפתוח, נראה לי דבזה לכלי עצמא יש להקל בשעוצם עיניו, דיש לצרף לזה עוד דעת ה"ח לעיל בסיומן עו ודסביא לה בדאזה ערורת ד' ביד' אמות אף לפניו, וכל-כשן כשהוא ברשות אחר, ובלא עצמית עין יכול להחמיר על מה שהנגד: * **אם תהיה תפסקה.** רוצה לומר, מה שהחזיר בתחלה כשהיתה על מקום גבוה עשרה שפלה ונהג לט"ו בודאי ניתא, דסביא לה דאין אנו צריכין שיהיה רחב ד' ואף על-פירכך חשיב הפסק, אבל להב"ח דסביא לה שיהיה גס"בן רחב ד' על ד' אס"בן למה מקרי זה בשם הפסקה, ובלא גס"בן הוא רשות בפני עצמו? וצריך עיון קצת: * **ולא שנוי רשות.** עין במשנה ברורה שער"קטן י' מה שכתבנו דבעיני ד' אמות וכו', הוא דעת הלבוש והנה"א והסמ"א, וכן

[illegible]

שער הציון

(י"ד) פריימגדיס: (טו) פריימגדיס: (טז) מגן-אברהם: (י"ז) אליה רבה: (י"ח) דרן-החיים: (י"ט) אליה רבה ודרן-החיים: (כ) עין באור הלכה ד"ש להחמיר אפלו בעבור:

(כ"א) בית-יוסף: (כ"ב) כי האילה רבה מדמה ללילה שזנור בסעף-קטן יד, ושם הדור-החיים מתיר בשעת הדחק, ואפשר דשם משום דמצרפינן לזה דעת הרא"ש, וצריך עיון:

